

Temat: **Dał nam przykład Bonaparte... Sprawa polska w epoce napoleońskiej**

Etap edukacyjny: 10-14 lat

Czas trwania zajęć: 2 godz.

Cele edukacyjne ogólne

- Uczeń porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych; dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych.
- Uczeń analizuje wydarzenia, i procesy historyczne, dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; analizuje różnorodne źródła, ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemów historycznych
- Uczeń na podstawie wiedzy zdobytej podczas lekcji uczestniczy w dyskusji, dokonuje doboru właściwych argumentów, ocenia wydarzenia historyczne
- Kształtowanie postawy szacunku dla ważnych postaci historycznych i symboli.

Cele edukacyjne szczegółowe

Uczeń:

- zna przyczyny upadku państwa polskiego w 1795
- rozumie sytuację i dążenia Polaków do odzyskania niepodległości po III rozbiórze Polski
- opisuje kierunki i etapy podbojów Napoleona, charakteryzuje napoleońską ideę imperium, wyjaśnia źródła sukcesów i porażek Napoleona w polityce wewnętrznej i zagranicznej
- wyjaśnia wpływ idei rewolucji francuskiej i wojen okresu napoleońskiego na zmiany polityczne, społeczne i gospodarcze Europy
- wyjaśnia przyczyny zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona
- potrafi analizować źródła historyczne i na ich podstawie wyciągać wnioski
- wykazuje się dobrą znajomością hymnu polskiego i ważnych postaci historycznych
- charakteryzuje ustrój polityczny Księstwa Warszawskiego
- uczestniczy w dyskusji posługuje się właściwie dobranymi argumentami.

Metody dydaktyczne

- Burza Mózgów
- Rozmowa nauczająca
- Wykład
- Praca w grupie

- Praca z mapą
- Dyskusja
- Wykorzystanie aplikacji kahoot.

Środki dydaktyczne

- Źródła:
  - Ustawa Konstytucyjna Księstwa Warszawskiego z 22VII1807 [w:] Wiek XIX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów. Opracowali M. Sobańska-Bondaruk, St. B. Lenard. Warszawa 1998, s.39-47 (wybrane fragmenty)
  - Pieśń Legionów Józefa Wybickiego [w:] S. Rusocki, S. K. Kuczyński, J. Willaume, Godło, barwy i hymn Rzeczypospolitej, Warszawa 1978, s.275-276
  - Aplikacja kahoot
<https://play.kahoot.it/#/k/b8d4d384-495e-40d2-864b-91894f7568c4>
  - B. Kubis, A. Suchoński, Możliwość wykorzystania elementów humoru w edukacji historycznej, Wiadomości Historyczne 1966, nr 1, s.40.
- Ikonografia
  - Mapa Europa Napoleońska
Atlas historyczny Od starożytności do współczesności. Warszawa 2012, s.78-79
  - Mapa Księstwo Warszawskie.
Atlas historyczny Od starożytności do współczesności; warszawa 2012, s.81
- Muzyka
  - Hymn Polski Mazurek Dąbrowskiego
<https://genius.com/Jozef-wybicki-hymn-polski-mazurek-dabrowskiego-annotated>

Przebieg zajęć

I. Wprowadzenie

Nauczyciel analizuje z uczniami przyczyny upadku państwa polskiego po III rozbiorze. Zwraca uwagę na przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne, dominację szlachty w życiu publicznym, brak odpowiedzialności szlachty za losy państwa, osłabienie władzy centralnej i roli króla, rozkwit złotej wolności przywileje szlacheckie, rokosze, konfederacje, liberum veto, nieskuteczność pospolitego ruszenia, zniszczenie państwa poprzez wojny.

W dalszej części rozmowy nauczającej prosi uczniów o ukazanie pozytywnych zmian i reform, które miały uchronić Rzeczpospolitą przed upadkiem państwa np. reforma edukacji – powstanie KEN, reforma ustroju państwa np. Konstytucja 3 maja.

Nauczyciel w formie krótkiego wykładu przedstawia uczniom niekorzystne położenie geo – polityczne Rzeczpospolitej i politykę Austrii, Prus i Rosji wobec Rzeczpospolitej.

II. Rozwinięcie

Nauczyciel w formie rozmowy nauczającej przedstawia i wyjaśnia uczniom przyczyny zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona.

W związku z tym, że celem lekcji jest ukazanie roli jednostki w historii nauczyciel stosując metodę burzy mózgów na tablicy zapisuje słowo Napoleon Bonaparte, a uczniowie wykorzystując wcześniej zdobytą wiedzę wypisują jak najwięcej wydarzeń związanych z Napoleonem Bonaparte [załącznik nr 1].

Po podsumowaniu pracy uczniów dokonuje metodą krótkiego wykładu uzupełnienia wiedzy na temat Napoleona i jego wpływu na przemiany polityczne społeczne w Europie.

Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela udzielają odpowiedzi na pytanie: Dlaczego Polacy wiązali swoje plany z Napoleonem?

Kolejnym celem lekcji jest propagowanie znajomości hymnu polskiego, wybitnych postaci i wydarzeń do których odwołują się słowa hymnu .W tym celu nauczyciel prosi uczniów o wspólne odsłuchanie Hymnu państwowego. Zwraca uwagę na postawę uczniów i szacunek do symbolu narodowego [tekst hymnu – załącznik nr 2].

Uczniowie pracują metodą pracy w grupie. Zostają podzieleni na 3 grupy i otrzymują po 2 zwrotki i refren do interpretacji.

Pieśń Legionów Józefa Wybickiego [w:] S. Rusocki, S. K. Kuczyński, J. Willaume, Godło, barwy i hymn Rzeczpospolitej, Warszawa 1978, s.275-276) [załącznik nr 3].

Po dokonaniu analizy tekstu i wysłuchaniu odpowiedzi na pytania nauczyciel uzupełnia wiedzę uczniów w formie krótkiego wykładu i przedstawia podstawowe informacje na temat Legionów Polskich we Włoszech.

Druga część lekcji dotyczy Księstwa Warszawskiego. Nauczyciel w formie krótkiego wykładu przedstawia uczniom historię „Małego Państwa wielkich nadziei”.

Nauczyciel wykorzystując metodę pracy z mapą analizuje wraz z uczniami mapę Księstwa Warszawskiego. Uczniowie wskazują najważniejsze obszary, które znalazły się w jego granicach w roku 1807 i 1809.

Uczniowie pracują metodą pracy w grupie. Otrzymują fragment tekstu źródłowego:

Ustawa Konstytucyjna Księstwa Warszawskiego z 22 VII 1807 [w:] wiek XIX w źródłach, s.39-47 wybrane fragmenty. Na podstawie tekstu udzielają odpowiedzi na pytania [załącznik nr 4].

Po sprawdzeniu odpowiedzi uczniów nauczyciel odczytuje anegdotę ukazującą specyfikę Księstwa Warszawskiego [załącznik 5].

III. Podsumowanie

Zajęcia kończy dyskusja na temat: *Czy słusznie Polacy wiązali nadzieje na odzyskanie niepodległości z Napoleonem Bonaparte?*

Nauczyciel wykorzystując metodę dyskusji dzieli klasę na dwie grupy: zwolenników Napoleona i przeciwników Napoleona. Uczniowie wykorzystują wcześniej zdobytą wiedzę do argumentowania swojego stanowiska. Na koniec nauczyciel podsumowuje dyskusję, zwracając uwagę na uwarunkowania międzynarodowe i sytuacje geo-polityczną ziem polskich.

W formie rozmowy nauczającej zwraca uwagę uczniów na **pozytywne** aspekty np.:

- możliwość odbudowy polskiej państwowości;
- stworzenie polskiej armii, administracji, szkolnictwa;
- rozwój kultury, gospodarki;
- wprowadzenie nowego systemu prawnego (kodeks cywilny Napoleona).

Ustosunkowuje się także do **negatywnych** aspektów wynikających z zaangażowania Polaków po stronie Napoleona np.:

- nieuwzględnienie sprawy polskiej po podpisaniu rozejmu z Austrią w 1801 w Lunevillena,
- niewykorzystanie potencjału polskich legionistów, którzy wcieleni zostali w większości do wojska francuskiego i m.in. wysłani na Santo – Domingo do tłumienia zrywów wolnościowych, co sprzeczne było z idą walki o wolność
- śmierć większości legionistów,
- udział Polaków w licznych krwawych kampaniach Napoleona np. kampania rosyjska, Bitwa narodów-Bitwa pod Lipskiem 1813 r. podczas której zginął książę Józef Poniatowski.
- wysiłek i zaangażowanie Polaków nieadekwatne do korzyści politycznych,
- upadek Księstwa Warszawskiego wraz z przegraną Napoleona,

- represje ze strony zaborcy i brak szansy na suwerenność ziem polskich.
Wnioski wynikające z dyskusji uczniowie mogą zapisać na tablicy.

Na koniec lekcji w celu utrwalenia zdobytych wiadomości uczniowie rozwiązują zadania korzystając z bezpłatnej platformy do tworzenia i przeprowadzania interaktywnych quizów- kahoot. Nauczyciel przekazuje uczniom link aktywacyjny <https://play.kahoot.it/#/k/b8d4d384-495e-40d2-864b-91894f7568c4>.

Zadanie domowe

W ramach zadania domowego w oparciu o materiał zdobyty na lekcji uczniowie zachęcani zostają do stworzenia podobnego autorskiego quizu.

IV. Komentarz

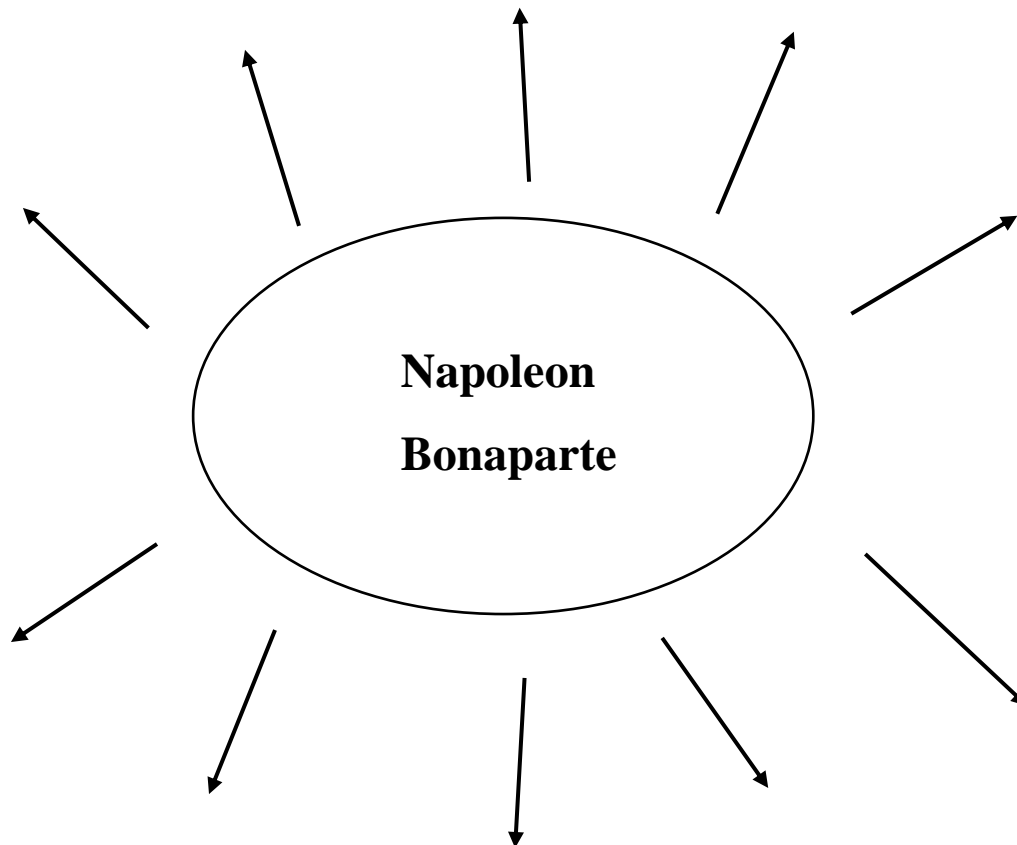
1. Nauczyciel przygotowując zajęcia powinien odwołać się do odpowiedniego rozdziału w podręczniku prof. Włodzimierza Suleji „Zarys dziejów Polski” (Rozdział: „Śladem napoleońskich orłów”)
2. Materiał źródłowy został dostosowany do grupy wiekowej. Prezentowane teksty są tylko we fragmentach, które pozwolą na łatwą analizę i udzielenie odpowiedzi na pytania do tekstu źródłowego.
3. Nauczyciel może podjąć współpracę z nauczycielem języka polskiego i przedstawić uczniom teksty literackie odwołujące się do epoki napoleońskiej (np. A. Mickiewicz *Pan Tadeusz*, Bolesław Prus *Lalka*, Stefan Żeromski *Popioły*). Zainteresowanym uczniom można polecić przeczytanie książki np. Waldemara Łysiaka *Cesarski Poker, Napoleoniada*, dzięki którym uczniowie mogą lepiej poznać wybitną postać historyczną.
4. Należy także wskazać uczniom miejsca związane z Napoleonem w Polsce, które mogą zwiedzić podczas pobytu w Polsce np. Muzeum Hymnu Narodowego w Będominie (oddział Muzeum Narodowego w Gdańsku), Muzeum Napoleońskie w Witaszycach (południowa Wielkopolska), Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.
5. W zależności od zainteresowań uczniów nauczyciel może także podjąć na lekcji zagadnienia związane z wydarzeniami batalistycznymi okresu napoleońskiego, w których uczestniczyli Polacy np. Legiony Polskie we Włoszech; Polscy szwoleżerowie w wąwozie pod Somosierrą; Bitwa pod Raszynem dowodzona przez ks. Józefa Poniatowskiego; Bitwa Narodów pod Lipskiem.
6. Bardzo ważnym momentem lekcji jest dyskusja, która zaplanowana została na podsumowanie. Podczas dyskusji należy zachęcić uczniów

do czynnego udziału i właściwej argumentacji. Podczas oceny Napoleona uczniowie powinni wykazać się zdobytą wiedzą. Najbardziej zaangażowani uczniowie w dyskusji powinni otrzymać oceny, w których uwzględniona zostanie merytoryczność wypowiedzi.

7. Praca domowa podsumowująca lekcję została tak zaplanowana, aby uczniowie wykorzystując najnowsze technologie mogli z większym zainteresowaniem zdobywać i utrwalać wiedzę.

Załącznik 1

Burza mózgów

Załącznik 2

Hymn Polski Mazurek Dąbrowskiego

Jeszcze Polska nie zginęła
Kiedy my żyjemy
Co nam obca przemoc wzięła
Szablą odbierzemy

Marsz, marsz Dąbrowski
Z ziemi włoskiej do Polski
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę
Będziem Polakami
Dał nam przykład Bonaparte
Jak zwyciężać mamy

Marsz, marsz Dąbrowski
Z ziemi włoskiej do Polski
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem

Jak Czarniecki do Poznania
Po szwedzkim zaborze
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze

Marsz, marsz Dąbrowski
Z ziemi włoskiej do Polski
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem

Już tam ojciec do swej Basi
Mówi zapłakany;
"Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany"

Marsz, marsz Dąbrowski
Z ziemi włoskiej do Polski
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem

Jeszcze Polska nie umarła,
Kiedy my żyjemy
Co nam obca moc wydarła,
Szablą odbijemy.

Marsz, marsz, Dąbrowski,
Do Polski z ziemi włoski
Za Twoim przewodem
Złączem się z narodem.

Jak Czarniecki do Poznania
Wracał się przez morze
Dla ojczyzny ratowania
Po szwedzkim rozbiorze.

Pieśń Legionów Józefa Wybickiego [w:] S. Rusocki, S. K. Kuczyński, J. Willaume,
Godło, barwy i hymn Rzeczypospolitej, Warszawa 1978, s.275-276

Pytania:

1. W którym roku i w jakich okolicznościach powstał .hymn Polski?
2. Do jakiego wydarzenia nawiązuje I zwrotka hymnu?
3. Co wyraża I zwrotka hymnu?
4. Kim był Stefan Czarniecki?
5. Dokonaj interpretacji refrenu .

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami,
Dał nam przykład Bona Parte,
Jak zwyciężać mamy.

Marsz, marsz, Dąbrowski,
Do Polski z ziemi włoski
Za Twoim przewodem
Złączem się z narodem.

Niemiec, Moskal nie osiędzie,
Gdy jąwszy pałasza,
Hasłem wszystkich zgoda będzie
I ojczyzna nasza.

Pieśń Legionów Józefa Wybickiego [w:] S. Rusocki, S. K. Kuczyński, J. Willaume,
Godło, barwy i hymn Rzeczypospolitej, Warszawa 1978, s.275-276

Pytania:

1. W którym roku i w jakich okolicznościach powstał Hymn Polski?
2. Przez jakie dwie rzeki mieli powrócić do ojczyzny legioniści?
3. Jaki przykład dał Polakom Bonaparte?
4. Do czego nawoływał autor tekstu hymnu?
5. Dokonaj interpretacji refrenu hymnu.

Już tam ojciec do swej Basi
Mówi zapłakany:
"Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany."

Marsz, marsz, Dąbrowski,
Do Polski z ziemi włoski
Za Twoim przewodem
Złączem się z narodem.

Na to wszystkie jedne głosy:
Dosyć tej niewoli
Mamy racławickie kosy,
Kościuszkę Bóg pozwoli.

Pieśń Legionów Józefa Wybickiego [w:] S. Rusocki, S. K. Kuczyński, J. Willaume,
Godło, barwy i hymn Rzeczypospolitej, Warszawa 1978, s.275-276

Pytania:

1. W którym roku i w jakich okolicznościach powstał Hymn Polski?
2. Jaką postawę wyrażał ojciec kierujący słowa do swej córki?
3. Co oznacza słowo taraban?
4. Do jakiego wydarzenia odnosi się ostatnia zwrotka hymnu?
5. Dokonaj interpretacji refrenu.

Załącznik 4

Tytuł I

Artykuł 1.

1. Religia katolicko, apostołsko, rzymska jest religią stanu.
2. Wszystkie wyznania są wolne i publiczne.
4. Znosi się niewola, wszyscy obywatele są równi w obliczu prawa [...]

Tytuł II O rządzie

Artykuł 5 Korona [...] jest dziedziczna w osobie Króla Saskiego.

Artykuł 6 Rząd jest w osobie króla. On sprawuje w całej zupełności urządowanie władzy wykonawczej. Od niego wychodzą projekt do praw.

Tytuł IV

Sejm główny składa się z 2 izb, to jest z Izby pierwszej, czyli Senatorskiej i z drugiej Izby, czyli Poselskiej

Tytuł VIII

Artykuł 64 Kraj dzieli się na 6 departamentów.

Tytuł IX Sądownictwo

Artykuł 69 Kodeks Napoleona będzie prawem cywilnym Księstwa Warszawskiego.

Artykuł 70 Rozprawa jest publiczną w rzeczy cywilnej i kryminalnej.

Pytania do tekstu źródłowego:

1. Kto nadał konstytucję Księstwu Warszawskiemu?
2. Jakie zasady ustrojowe określa konstytucja?
3. Jakie prawa posiadali obywatele?
4. Jaki był stosunek do religii?
5. Kto sprawował władze wykonawczą?
6. Jaki system prawny obowiązywał w Księstwie Warszawskim?
7. Uzasadnij słuszność opinii, że „Księstwo Warszawskie było małym państwem wielkich nadziei”.
8. Czy Księstwo Warszawskie było to suwerennym państwem?

Załącznik 5

Księstwo Warszawskie

- *Cóż to za kraj? Księstwo Warszawskie.*
- *Któż tu panuje? Król saski.*
- *Jakież tu wojsko? Polskie.*
- *Jakież prawa? Francuskie.*
- *A jakież pieniądze? Pruskie.*

Franciszek Ksawery Dmochowski o **Księstwie Warszawskim**

B. Kubis, A. Suchoński, *Możliwość wykorzystania elementów humoru w edukacji historycznej*, *Wiadomości Historyczne* 1966, nr 1, s.40.